

TYLKO GEOGRAFIA

**Rozkład materiału nauczania geografii
(zakres podstawowy)**

Róża Jakimiuk, Marta Pasiak

Temat lekcji	Hasło w podstawie programowej	Przewidywane osiągnięcia i działania ucznia	
		Wiedza merytoryczna	Umiejętności
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
1. Główne procesy demograficzne na świecie	1.2. charakteryzuje główne procesy demograficzne (fazy przejścia demograficznego i przejścia epidemiologicznego) na przykładzie całego świata i poszczególnych kontynentów	<ul style="list-style-type: none"> – określa zmiany liczby ludności na świecie, na poszczególnych kontynentach i w wybranych krajach – podaje przyczyny różnego tempa przyrostu naturalnego na kontynentach i w wybranych krajach – podaje charakterystyczne cechy poszczególnych faz rozwoju demograficznego – wskazuje przykłady państw należących do poszczególnych faz przejścia demograficznego – wymienia fazy i cechy przejścia epidemiologicznego – zna pojęcia: współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów, dzietność kobiet, eksplozja demograficzna, regres demograficzny, fazy rozwoju demograficznego, przejście epidemiologiczne 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie danych statystycznych określa wielkość i tendencje zmian liczby ludności w skali globalnej i regionalnej – analizuje wykresy, diagramy i odczytuje wielkość urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego dla poszczególnych faz rozwoju demograficznego – na podstawie danych przyporządkowuje społeczeństwa różnych krajów do odpowiedniej fazy rozwoju demograficznego – na podstawie piramidy wieku wymienia cechy społeczeństwa starego i młodego – na wybranych przykładach podaje skutki eksplozji demograficznej i regresu demograficznego – wskazuje miejsce Polski w odpowiedniej fazie rozwoju demograficznego
2. Główne przyczyny i kierunki migracji ludności	1.3. klasyfikuje migracje, podaje jej przyczyny i ocenia skutki tego zjawiska, charakteryzuje współczesne kierunki emigracji Polaków i czynniki wpływające na atrakcyjność niektórych państw dla imigrantów	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i wyjaśnia rodzaje migracji z uwzględnieniem różnych kryteriów podziału – wymienia i wyjaśnia przyczyny migracji – wskazuje motywy i czynniki migracji – wymienia kierunki migracji dawniej i współcześnie – wskazuje na mapie świata państwa o dużym udziale imigrantów w ogólnej liczbie ludności – zna pojęcia: mobilność ludności, migracja, emigracja, imigracja, repatriacja, uchodźstwo, deportacja 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie danych statystycznych oblicza saldo migracji – porównuje główne, historyczne i współczesne kierunki migracji zarobkowych – ocenia pozytywne i negatywne skutki migracji Polaków – wyjaśnia przyczyny zmian w kierunkach migracji Polaków – ocenia atrakcyjność wybranych państw dla imigrantów z Polski
3. Przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia ludności na świecie	1.1. wyjaśnia i charakteryzuje obszary o optymalnych i trudnych warunkach dla zamieszkiwania w skali globalnej i regionalnej, formułuje prawidłowości rządzące rozmieszczeniem ludności na świecie	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i lokalizuje na mapie świata obszary i państwa o największej gęstości zaludnienia – wskazuje na mapie przykłady ekumeny, anekumeny, subekumeny – określa najkorzystniejsze warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze do zamieszkiwania obszarów 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje rozmieszczenie ludności na poszczególnych kontynentach – wyjaśnia przyczyny zróżnicowanej gęstości zaludnienia w różnych regionach świata – wykazuje związki między gęstością zaludnienia a rozwojem przemysłu i rolnictwa na poszczególnych kontynentach

Temat lekcji	Hasło w podstawie programowej	Przewidywane osiągnięcia i działania ucznia	
		Wiedza merytoryczna	Umiejętności
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
3. Przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia ludności na świecie		<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki stanowiące bariery rozwoju osadnictwa – zna pojęcia: ekumena, anekumena, subekumena, gęstość zaludnienia, bariery osadnictwa 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie danych statystycznych oblicza gęstość zaludnienia – ocenia wpływ czynników sprzyjających i ograniczających gęstość zaludnienia dla wybranego obszaru
4. Kręgi kulturowe świata	1.6. wyjaśnia znaczenie kultury i tradycji regionalnych w procesie różnicowania się regionów pod względem rozwoju społecznego i gospodarczego (np. wyjaśnia rolę tradycji w rozwoju przedsiębiorczości w Azji Południowo-Wschodniej)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje cechy kultury i kryteria jej wyróżniania – lokalizuje na mapie świata „ojczyzny” roślin uprawnych i zwierząt hodowlanych – wymienia kręgi kulturowe współczesnego świata – wskazuje na mapie zasięg głównych kręgów kulturowych – podaje przykłady państw z różnych kręgów kulturowych – podaje główne cechy kultury europejskiej, angloamerykańskiej i islamu – wskazuje na mapie występowanie głównych religii – zna pojęcia: kultura, cywilizacja, krąg kulturowy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia związki między głównymi cechami kulturowymi a religią – na wybranych przykładach analizuje przykłady wpływu zasad wiary na gospodarkę – omawia zjawisko przenikania kultur w różnych krajach – przedstawia wpływ migracji na kulturę wybranych państw – analizuje podobieństwa i różnice między chrześcijaństwem i islamem
5. Zróżnicowanie procesów urbanizacyjnych na świecie	1.4. wyjaśnia zróżnicowanie procesów urbanizacji na świecie, opisuje procesy tworzenia się aglomeracji miejskich oraz ich formy	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny urbanizacji – podaje etapy tworzenia różnych typów zespołów miejskich – podaje charakterystyczne cechy aglomeracji monocentrycznej i policentrycznej – wskazuje na mapie przykłady różnych typów zespołów miejskich na poszczególnych kontynentach – lokalizuje na mapie państwa o największym i najmniejszym wskaźniku urbanizacji – zna pojęcia: współczynnik urbanizacji, aglomeracja, konurbacja, megalopolis, suburbia, rewitalizacja 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie danych statystycznych oblicza współczynnik urbanizacji – wyjaśnia przyczyny zróżnicowania procesów urbanizacyjnych na poszczególnych kontynentach – wyjaśnia przyczyny i skutki eksplozji wielkich miast – wyjaśnia zjawisko urbanizacji pozornej i ocenia jej skutki – wyjaśnia przyczyny powstawania suburbiów – analizuje przyczyny i skutki zmian funkcji dzielnic centralnych w miastach europejskich i północnoamerykańskich

Temat lekcji	Hasło w podstawie programowej	Przewidywane osiągnięcia i działania ucznia	
		Wiedza merytoryczna	Umiejętności
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
6. Wielkie metropolie świata	1.5. identyfikuje i wyjaśnia procesy wzrostu liczby ludności oraz ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata (np. poznaje przyczyny powstawania dzielnic nędzy, wzrostu przestępczości, degradacji środowiska przyrodniczego, problemów komunikacyjnych)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie największe miasta na poszczególnych kontynentach – wymienia główne cechy metropolii i megamiasta – podaje przyczyny rozwoju terytorialnego i ludnościowego wielkich miast w różnych rejonach świata – podaje różnice w warunkach życia oraz zagospodarowaniu dzielnic zamożnej i ubogiej ludności w wielkich miastach – zna pojęcia: metropolia, megamiasto, slumsy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny zróżnicowania przestrzennego wielkich miast – wyjaśnia przyczyny szybkiego rozwoju miast w krajach słabo rozwiniętych gospodarczo – wskazuje różnice między metropolią a megamiastem – wyjaśnia przyczyny i skutki powstawania dzielnic nędzy w wielkich miastach
7. Zmiany na mapie politycznej świata	2.5. wyjaśnia współczesne zmiany na mapie politycznej świata	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie największe państwa świata pod względem powierzchni i liczby ludności – podaje przykłady i lokalizuje na mapie terytoria zależne – wymienia i lokalizuje na mapie terytoria zależne – wymienia główne zmiany polityczne w Europie po 1990 roku – wymienia państwa powstałe po rozpadzie Jugosławii i ZSRR – podaje przykłady zagrożeń i osiągnięć w państwach Europy, w których po roku 1990 rozpoczął się proces transformacji politycznej i gospodarczej – zna pojęcia: terytorium zależne, położenie geopolityczne, metropolia 	<ul style="list-style-type: none"> – na przykładach wyjaśnia, dlaczego pojawiają się problemy z ustaleniem liczby państw – na przykładach uzasadnia przyczyny, dla których terytoria zależne nie dążą do uzyskania niepodległości – podaje argumenty uzasadniające twierdzenie, że Polska po 1990 roku ma korzystne położenie geopolityczne – porównuje strukturę etniczną oraz główne wskaźniki gospodarcze państw powstałych po rozpadzie Jugosławii – porównuje główne wskaźniki gospodarcze i wskazuje główne osiągnięcia państw europejskich powstałych po rozpadzie ZSRR – wyszukuje informacje na temat najmłodszych państw na mapie politycznej świata i wskazuje je na mapie
8. Procesy integracyjne na świecie	2.16. wyjaśnia na wybranych przykładach (w skali regionalnej, lokalnej i globalnej) przyczyny procesów integracyjnych i ich skutki gospodarcze, społeczne i polityczne	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady czynników wpływających na rozwój procesów integracyjnych w skali globalnej i regionalnej – wymienia cele działalności organizacji politycznych na przykładzie ONZ i NATO – wymienia cele działalności organizacji działających w obrębie ONZ – wymienia główne cele i podaje przykłady organizacji gospodarczych 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje korzyści wynikające z członkostwa w wybranych organizacjach politycznych i gospodarczych – ocenia skutki integracji dla starych i nowych państw UE – wskazuje korzyści i zagrożenia z wprowadzenia euro jako wspólnej waluty – ocenia skutki członkostwa Polski w UE na przykładzie regionu zamieszkania

Temat lekcji	Hasło w podstawie programowej	Przewidywane osiągnięcia i działania ucznia	
		Wiedza merytoryczna	Umiejętności
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
8. Procesy integracyjne na świecie		<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie świata przykłady państw należących do głównych organizacji międzynarodowych – zna pojęcia: integracja gospodarcza, strefa wolnego handlu, unia celna, unia gospodarcza i polityczna, fundusze strukturalne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje w dowolnych źródłach informacji i podaje przykłady integracji politycznej, gospodarczej, naukowej, kulturalnej i sportowej w miejscu swojego zamieszkania
9. Zróżnicowanie państw świata pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego	2.1. klasyfikuje państwa na podstawie analizy wskaźników rozwoju społecznego i gospodarczego; wyróżnia regiony bogate i biedne (bogatą Północ i biedne Południe) oraz podaje przyczyny dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów świata	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady ekonomicznych, gospodarczych, demograficznych i społecznych mierników poziomu rozwoju gospodarczego – charakteryzuje PKB i HDI jako główne mierniki poziomu rozwoju gospodarczego – wskazuje na mapie świata najbiedniejsze i najbogatsze państwa świata (biednego Południa i bogatej Północy) – podaje główne cechy wysoko i słabo rozwiniętych państw świata – wymienia główne problemy państw wysoko i słabo rozwiniętych – zna pojęcia: mierniki poziomu rozwoju społecznego i gospodarczego, wskaźnik rozwoju społecznego (HDI), kraje bardzo wysoko rozwinięte, kraje wysoko rozwinięte, kraje średnio rozwinięte, kraje słabo rozwinięte 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie mierników poziomu rozwoju gospodarczego przyporządkowuje państwa do właściwej grupy państw: bardzo wysoko, wysoko, średnio lub słabo rozwiniętych – uzasadnia, podając konkretne przykłady państw i działań, że poziom życia ludności zależy nie tylko od wzrostu poziomu rozwoju gospodarczego – podaje przykłady cech państw wysoko rozwiniętych, które wpływają na ich stały rozwój – wyjaśnia wprowadzenie twierdzenia „zakłęty krąg ubóstwa” dla państw najsłabiej rozwiniętych – wymienia i charakteryzuje przyczyny ubożenia państw Afryki Subsaharyjskiej
10. Pomoc krajom słabo rozwiniętym	2.2. ocenia i projektuje różne formy pomocy państwa i organizacji pozarządowych państwom i regionom dotkniętym kryzysem (klęskami ekologicznymi, wojnami, głodem)	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i wskazuje na mapie państwa, w których ponad 50% ludności żyje za mniej niż 1,25 USD dziennie – podaje przykłady wzrostu różnic w rozwoju najlepiej i najsłabiej rozwiniętych państw oraz przyczyny tego – omawia przykłady działań organizacji społecznych, prywatnych i religijnych na rzecz państw najbiedniejszych – wymienia i charakteryzuje działania podejmowane przez organizacje międzynarodowe dla państw i regionów dotkniętych kryzysem 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny wzrostu dysproporcji w rozwoju najlepiej i najsłabiej rozwiniętych państw – analizuje skutki narastania dysproporcji pomiędzy państwami wysoko i słabo rozwiniętymi – opisuje zmiany odsetka najuboższych w poszczególnych regionach świata po 1990 roku – ocenia skuteczność pomocy humanitarnej i pomocy rozwojowej dla państw słabo rozwiniętych – ocenia poziom realizacji i skuteczność działań na rzecz regionów najuboższych (m.in. program ONZ do walki z ubóstwem, udzielanie mikropożyczek)

Temat lekcji	Hasło w podstawie programowej	Przewidywane osiągnięcia i działania ucznia	
		Wiedza merytoryczna	Umiejętności
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
10. Pomoc krajom słabo rozwiniętym		<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne cele Deklaracji Milenijnej Narodów Zjednoczonych – zna pojęcia: pomoc doraźna, pomoc rozwojowa, subsydia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje w zasobach internetowych przykłady państw i regionów dotkniętych klęskami ekologicznymi, wojnami lub głodem oraz projektuje dla nich różne formy pomocy
11. Procesy globalizacji na świecie	2.14. podaje przykłady procesów globalizacji i ich wpływu na rozwój regionalny i lokalny	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje różne dziedziny globalizacji na konkretnych przykładach – podaje przykłady i lokalizuje na mapie świata kraj pochodzenia korporacji międzynarodowych – lokalizuje na mapie świata centra i peryferia globalnego świata (globalizacji) – wymienia pozytywne i negatywne skutki procesu globalizacji – zna pojęcia: globalizacja gospodarcza, globalizacja finansowa, globalizacja polityczna, globalizacja kulturowa, globalizacja ekologiczna, korporacja międzynarodowa 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rolę nowoczesnych technik komunikacji w rozwoju globalizacji – określa przyczyny i charakteryzuje przebieg procesów globalizacji w różnych dziedzinach – łączy skutki procesu globalizacji z właściwą jego dziedziną – opisuje ogólne zasady funkcjonowania korporacji międzynarodowych – określa przykłady skutków globalizacji dla miejsca zamieszkania – podaje przykłady szans i zagrożeń wynikających z globalizacji na świecie oraz w regionie zamieszkania – podaje argumenty potwierdzające twierdzenie, że globalne przyczyny wywołują lokalne skutki
12. Główne regiony upraw na świecie	2.3. opisuje główne obszary upraw i chowu zwierząt na świecie, wyjaśnia ich zróżnicowanie przestrzenne	<ul style="list-style-type: none"> – podaje rodzaje upraw na świecie i kryteria ich podziału – wymienia czynniki wpływające na zróżnicowanie rozmieszczenia upraw na świecie – podaje wymagania głównych upraw na świecie – wskazuje na mapie obszary uprawy wybranych roślin i ich głównych producentów – wymienia główne obszary rolnicze na świecie – wskazuje na mapie i krótko charakteryzuje główne regiony rolnicze na świecie – zna pojęcia: rośliny alimentacyjne, rośliny pastewne, rośliny przemysłowe 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych na rozmieszczenie i rodzaj upraw – porównuje rozmieszczenie głównych upraw na poszczególnych kontynentach – przedstawia związki między uprawą wybranych roślin a rynkiem zbytu – omawia zmiany zachodzące w wielkości powierzchni uprawy wybranych roślin
13. Główne regiony chowu zwierząt na świecie	2.3. opisuje główne obszary upraw i chowu zwierząt na świecie, wyjaśnia ich zróżnicowanie przestrzenne	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cele chowu zwierząt – omawia tendencje zmian modelu konsumpcji – wymienia i wskazuje na mapie główne rejony chowu poszczególnych zwierząt gospodarskich na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje przyczyny zróżnicowania przestrzennego chowu zwierząt na świecie – na wybranych przykładach omawia wpływ tradycji kulturowych i religii na rozwój chowu zwierząt

Temat lekcji	Hasło w podstawie programowej	Przewidywane osiągnięcia i działania ucznia	
		Wiedza merytoryczna	Umiejętności
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
13. Główne regiony chowu zwierząt na świecie	2.3. opisuje główne obszary upraw i chowu zwierząt na świecie, wyjaśnia ich zróżnicowanie przestrzenne	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i lokalizuje na mapie głównych producentów zwierząt hodowlanych na świecie – zna pojęcia: hodowla zwierząt, chów zwierząt, pasze treściwe 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia tendencje zmian w pogłowiu zwierząt gospodarskich na świecie – wykazuje na wybranych przykładach związki między produkcją roślinną i zwierzęcą
14. Lesistość i gospodarka leśna na świecie	2.6. charakteryzuje kierunki zmian w powierzchni lasów na świecie (w wyniku wylesiania i zalesiania) i podaje przykłady gospodarowania zasobami leśnymi (pozytywnie i negatywnie)	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zróżnicowanie wskaźnika lesistości na świecie – wskazuje na mapie główne obszary leśne świata – podaje przykłady obszarów wylesiania na świecie – wskazuje główne przyczyny wylesiania wybranych obszarów – wymienia przykłady obszarów zalesiania na świecie – podaje przykłady pozytywnego i negatywnego gospodarowania zasobami leśnymi – zna pojęcia: lesistość, wylesianie 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje wskaźnik lesistości oraz jego zmiany na poszczególnych kontynentach – wyjaśnia skutki przyrodnicze i gospodarcze wylesiania wybranych obszarów na świecie – ocenia sposoby wykorzystania pozyskiwanego drewna w krajach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego – porównuje działalność gospodarczą człowieka w lasach borealnych i równikowych – ocenia lesistość w Polsce na tle Europy i świata
15. Gospodarka morska	2.7. charakteryzuje cechy gospodarki morskiej i podaje przykłady wykorzystania oceanu światowego oraz zagrożeń wynikających ze zbyt intensywnej eksploatacji zasobów morskich	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia korzyści wynikające z nadmorskiego położenia kraju – podaje główne łowiska morskie na świecie i wskazuje je na mapie – wymienia główne kraje, w których prowadzi się marikulturę – podaje główne przyczyny zanieczyszczenia wód morskich – wskazuje na mapie główne szlaki żeglugi morskiej – wskazuje na mapie główne porty morskie świata – wymienia państwa o najlepiej rozwiniętym przemyśle stoczniowym na świecie – zna pojęcia: marikultura, tania bandera, wyłączna strefa ekonomiczna 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny rozmieszczenia głównych łowisk świata – wyjaśnia rolę państw „taniej bandery” w gospodarce morskiej – ocenia znaczenie kanałów morskich dla światowej żeglugi – wyjaśnia przyczyny dynamicznego rozwoju przemysłu stoczniowego w krajach azjatyckich – uzasadnia konieczność działań międzynarodowych na rzecz ochrony wód morskich – na wybranych przykładach ocenia znaczenie dla państwa morskiej strefy wyłączności ekonomicznej – na przykładzie Norwegii ocenia wykorzystanie położenia nadmorskiego w rozwoju gospodarki
16. Produkcja, struktura i spożycie żywności na świecie	2.4. wyjaśnia, z czego wynikają różnice w wielkości i strukturze spożycia żywności na świecie (uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe, społeczne i polityczne, mechanizmy wpływające na nierównomierny podział żywności w skali globalnej)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje różnice w wielkości produkcji i strukturze spożycia żywności na świecie – wskazuje na mapie obszary głodu i niedożywienia w skali globalnej – wymienia podstawowe przyczyny zróżnicowania spożycia żywności na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny zróżnicowania spożycia żywności na świecie – ocenia uwarunkowania przyrodnicze, społeczne, kulturowe i polityczne wpływające na wielkość spożycia żywności

Temat lekcji	Hasło w podstawie programowej	Przewidywane osiągnięcia i działania ucznia	
		Wiedza merytoryczna	Umiejętności
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
16. Produkcja, struktura i spożycie żywności na świecie	2.4. wyjaśnia, z czego wynikają różnice w wielkości i strukturze spożycia żywności na świecie (uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe, społeczne i polityczne, mechanizmy wpływające na nierównomierny podział żywności w skali globalnej)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje skutki niedożywienia ludności w wybranych krajach – zna pojęcia: wyżywienie obfite, wyżywienie skromne, wyżywienie niedostateczne i głodowe, głód utajony 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje przyczyny skrajnie niekorzystnej sytuacji żywieniowej Afryki z innymi obszarami głodu i niedożywienia – opisuje działania, dzięki którym możliwy będzie dalszy wzrost produkcji żywności
17. Przemiany na obszarach wiejskich	2.5. opisuje zmiany w funkcji obszarów wiejskich na wybranych przykładach (np. w Unii Europejskiej, w regionach turystycznych, w państwach rozwijających się); potrafi wyjaśnić szanse i zagrożenia dla środowiska przyrodniczego i mieszkańców poszczególnych regionów wynikające z procesów przemian na obszarach wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje tradycyjne funkcje obszarów wiejskich – podaje przyczyny zmian funkcji obszarów wiejskich w krajach wysoko rozwiniętych gospodarczo i rozwijających się – podaje pozytywne i negatywne skutki rozwoju pozarolniczych funkcji obszarów wiejskich – zna pojęcia: pozarolnicze funkcje wsi 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia tendencje zmian zachodzących współcześnie na obszarach wiejskich w wybranych krajach – wyjaśnia przyczyny rozwoju pozarolniczych funkcji wsi – uzasadnia konieczność adaptacji obiektów rolniczych do celów turystyczno-rekreacyjnych i oświatowo-kulturalnych – porównuje zmiany zachodzące w środowisku wiejskim w krajach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego
18. Bilans energetyczny świata	2.8. charakteryzuje i ocenia różnicowanie i zmiany struktury wykorzystania surowców energetycznych na świecie; dokonuje oceny zjawiska uzależnienia produkcji energii na świecie od źródeł zaopatrzenia surowców nieodnawialnych, potrafi wyjaśnić twierdzenie: „ropa rządzi światem”	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady odnawialnych i nieodnawialnych źródeł energii – wymienia główne źródła pozyskiwania energii w XIX wieku i współcześnie – wskazuje na mapie obszary wydobywania ropy naftowej i gazu ziemnego, węgla kamiennego i brunatnego oraz uranu – wymienia główne tendencje w światowej gospodarce służące zmniejszeniu groźby kryzysu energetycznego – wymienia przykłady państw produkujących najwięcej energii w elektrowniach cieplnych, jądrowych i wodnych – zna pojęcia: bilans energetyczny, energia pierwotna 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje i podaje przyczyny zmian w bilansie energetycznym świata – określa związki przyczynowo-skutkowe uzasadniające twierdzenie, że ropa rządzi światem – ocenia znaczenie występowania zasobów energii pierwotnej dla struktury produkcji energii w wybranych państwach – porównuje strukturę produkcji energii w wybranych państwach
19. Czynniki lokalizacji przemysłu		<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady przyrodniczych, techniczno-ekonomicznych i polityczno-społecznych czynników lokalizacji przemysłu – wymienia przykłady zakładów przemysłowych najbardziej uzależnionych od przyrodniczych czynników lokalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przyczyny coraz większej zależności lokalizowania zakładów przemysłowych od czynników pozaprzyrodniczych – ocenia znaczenie wybranych czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych w lokalizacji różnych gałęzi przemysłu

Temat lekcji	Hasło w podstawie programowej	Przewidywane osiągnięcia i działania ucznia	
		Wiedza merytoryczna	Umiejętności
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
19. Czynniki lokalizacji przemysłu		<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcie: czynniki lokalizacji przemysłu 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje lokalizację wybranych gałęzi przemysłu i ocenia jej poprawność – ocenia lokalizację zakładów przemysłowych w pobliżu miejsca zamieszkania z uwzględnieniem czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych
20. Przemysł wysokich technologii	2.10. przedstawia cechy przemysłu wysokich technologii i podaje przykłady jego lokalizacji na świecie; poznaje nowe funkcje ośrodków przemysłowych i nowe formy przestrzenne – technopolie, klastry i dystrykty przemysłowe	<ul style="list-style-type: none"> – podaje kryteria, na podstawie których wyróżnia się gałęzie przemysłu wysokich technologii – wymienia gałęzie przemysłu hi-tech wraz z przykładami konkretnych produktów – podaje i krótko charakteryzuje nowe formy przestrzenne w przemyśle – wskazuje na mapie świata główne ośrodki przemysłu hi-tech – wymienia i umiejscawia główne czynniki lokalizacji przemysłu hi-tech we właściwym etapie produkcji przemysłu hi-tech – zna pojęcia: przemysł wysokich technologii, biegun technologiczny, technopolia, klastry, dystrykt przemysłowy 	<ul style="list-style-type: none"> – określa przyczynę dużego znaczenia we współczesnej gospodarce przemysłu wysokich technologii – wskazuje przyczyny zaklasyfikowania wybranych gałęzi przemysłu do przemysłu wysokich technologii, np.: dlaczego przemysł chemiczny jest zaliczany do przemysłu hi-tech – ocenia znaczenie czynników lokalizacji na poszczególnych etapach produkcji przemysłu hi-tech – charakteryzuje rozmieszczenie przemysłu wysokich technologii na świecie – rozróżnia nowe formy przestrzenne i ocenia ich znaczenie dla rozwoju przemysłu wysokich technologii
21. Regiony turystyczne świata	2.11. charakteryzuje wybrane obszary intensywnie zagospodarowane turystycznie na świecie; wyjaśnia, dlaczego zmieniają się kierunki wyjazdów turystycznych Polaków; identyfikuje skutki rozwoju turystyki dla środowiska przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze regiony turystyczne świata – podaje czynniki wpływające na rozwój turystyki światowej – podaje główne cele wyjazdów turystycznych – charakteryzuje regiony turystyczne na poszczególnych kontynentach – wymienia kraje, które wyróżniają się dużą liczbą turystów zagranicznych – podaje przykłady państw o dużych wpływach z turystyki zagranicznej – zna pojęcia: walory turystyczne, regiony turystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ turystyki na rozwój gospodarczy państw i regionów świata – wyjaśnia znaczenie rozwoju turystyki w krajach słabo rozwiniętych gospodarczo – omawia wpływ ruchu turystycznego na środowisko przyrodnicze – wyjaśnia przyczyny zmian w kierunkach wyjazdów zagranicznych Polaków – opracowuje folder turystyczny zachęcający do odwiedzenia wybranego regionu turystycznego w Polsce – ocenia walory turystyczne regionu, w którym mieszka

Temat lekcji	Hasło w podstawie programowej	Przewidywane osiągnięcia i działania ucznia	
		Wiedza merytoryczna	Umiejętności
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
22. Główne szlaki transportowe świata	2.13. wyjaśnia zmiany zachodzące w kierunkach i natężeniu ruchu osób i towarów; wskazuje przykłady lokalizacji nowoczesnych terminali i ich rolę w rozwoju regionów	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia mierniki służące ocenie stopnia rozwoju poszczególnych rodzajów transportu – wskazuje na mapie świata państwa o najlepiej i najgłębiej rozwiniętym transporcie samochodowym i kolejowym – wskazuje na mapie świata najważniejsze szlaki żeglugi śródlądowej – wymienia wady i zalety transportu kolejowego – wymienia najpopularniejsze rodzaje transportu dla przewozu osób – wymienia największe porty lotnicze i najważniejsze szlaki lotnictwa na świecie – zna pojęcia: terminal, transport intermodalny 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje znaczenie we współczesnym świecie różnych rodzajów transportu dla przewozu towarów i osób na duże i mniejsze odległości – podaje główne cechy gospodarki państw i regionów o najlepiej rozwiniętej sieci dróg kołowych i kolejowych – wskazuje na mapie świata i charakteryzuje ciekawe linie kolejowe na świecie – wymienia czynniki wpływające na rozwój transportu lotniczego – dobiera najlepszy rodzaj transportu do przewozu określonego towaru – na konkretnych przykładach wskazuje główne czynniki lokalizacji terminali – ocenia rolę terminali dla miejsca ich lokalizacji
23. Nowoczesne technologie informacyjne i ich wpływ na rozwój światowej gospodarki	<p>2.9. wyjaśnia, na czym polegają zmiany zachodzące na rynku pracy w skali globalnej i regionalnej, wynikające z rozwoju nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych</p> <p>2.12. ocenia rolę nowoczesnych usług komunikacyjnych w funkcjonowaniu gospodarki i w życiu codziennym</p>	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady zastosowania internetu w życiu codziennym – charakteryzuje wpływ nowoczesnych technologii informacyjnych na rozwój różnych działów gospodarki – na podstawie danych charakteryzuje przestrzenne zróżnicowanie dostępu do internetu w Polsce oraz strukturę internautów – wymienia i charakteryzuje nowe rodzaje usług i ich wpływ na powstawanie nowych miejsc pracy – wskazuje na mapie państwa o najlepiej rozwiniętych usługach związanych z rozwojem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych – zna pojęcia: outsourcing, offshoring, networking 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie internetu dla rozwoju usług handlowych, edukacyjnych, informacyjnych, administracyjnych – przeprowadza badania dotyczące sposobów wykorzystania internetu przez rówieśników i analizuje jej wyniki – określa przyczyny zmian w wykorzystaniu internetu w Polsce – ocenia znaczenie rozwoju nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych dla kształtowania współczesnego rynku pracy w wybranych państwach świata – na konkretnych przykładach wskazuje zależności pomiędzy rozwojem globalizacji i internetu – wskazuje wady i zalety pracy przez internet

Temat lekcji	Hasło w podstawie programowej	Przewidywane osiągnięcia i działania ucznia	
		Wiedza merytoryczna	Umiejętności
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
24. Problemy wynikające z eksploatacji zasobów przyrody	<p>3.1. formułuje problemy wynikające z eksploatacji zasobów odnawialnych i nieodnawialnych; potrafi przewidzieć przyrodnicze i pozaprzyrodnicze przyczyny oraz skutki zakłóceń równowagi ekologicznej</p> <p>3.5. wykazuje na przykładach pozaprzyrodnicze czynniki zmieniające relacje człowiek – środowisko przyrodnicze (rozszerzanie udziału technologii energooszczędnych, zmiany modelu konsumpcji, zmiany poglądów dotyczących ochrony środowiska)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia stałe, odnawialne i nieodnawialne zasoby przyrody i podaje ich przykłady – wymienia przykłady szkód w środowisku przyrodniczym powstałych na skutek eksploatacji zasobów nieodnawialnych, odnawialnych i stałych – wymienia sposoby oszczędnego gospodarowania zasobami przyrody – wyjaśnia główne założenia i cel zrównoważonego rozwoju – wskazuje na mapie obszary najbardziej zniszczone rabunkową gospodarką zasobów odnawialnych i eksploatacją surowców – zna pojęcia: stałe, odnawialne i nieodnawialne zasoby przyrody, szkody górnicze, zrównoważony rozwój 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia szkodliwość eksploatacji zasobów stałych, odnawialnych i nieodnawialnych dla równowagi w środowisku przyrodniczym – rozróżnia problemy lokalne i regionalne związane z zagospodarowaniem zasobów przyrody – przewiduje konsekwencje eksploatacji zasobów nieodnawialnych – przewiduje skutki pozyskania zasobów odnawialnych dla danego obszaru – analizuje przyczyny i skutki rabunkowej gospodarki zasobami przyrody – ocenia skuteczność działań zmierzających do oszczędnego gospodarowania zasobami przyrody – podaje przykłady własnych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju w miejscu zamieszkania
25. Obszary niedoboru i nadmiaru wody na świecie	<p>3.2. charakteryzuje obszary niedoboru i nadmiaru wody na świecie i określa przyczyny tego zróżnicowania (w tym zanieczyszczenia wód); przedstawia projekty rozwiązań stosowanych w sytuacjach braku lub niedoborów wody w różnych strefach klimatycznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne cechy obszarów o niedobrze lub nadmiarze – wskazuje na mapie obszary niedoboru i nadmiaru wody na świecie – wskazuje główne przyczyny zróżnicowania zasobów wody na Ziemi – wymienia główne źródła zanieczyszczeń zasobów wodnych oraz skutki tych zanieczyszczeń – wymienia i opisuje sposoby pozyskiwania wody w sytuacji jej niedoborów – wskazuje na mapie państwa o największej powierzchni obszarów nawadnianych – zna pojęcia: zasoby wodne, irygacja, nawadnianie kropłowe 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie danych ocenia zasoby wodne na świecie i określa przyczynę występowania niedoborów wody – proponuje najlepszy sposób nawadniania dla obszarów w różnych strefach klimatycznych – przewiduje skutki zanieczyszczeń wody dla obszarów rolniczych, przemysłowych i obszarów o dużej gęstości zaludnienia – wymienia przyczyny zasolenia gleb na obszarach nawadnianych – wskazuje metodę nawadniania najbardziej ograniczającą zasolenie gleb i uzasadnia swój wybór

Temat lekcji	Hasło w podstawie programowej	Przewidywane osiągnięcia i działania ucznia	
		Wiedza merytoryczna	Umiejętności
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
26. Globalne ocieplenie	3.3. rozróżnia przyczyny zachodzących współcześnie globalnych zmian klimatu (ocieplenie globalnego) i ocenia rozwiązania podejmowane w skali globalnej i regionalnej zapobiegające temu zjawisku	<ul style="list-style-type: none"> – przyporządkowuje gazy cieplarniane do źródeł ich pochodzenia – wymienia przykłady przyrodniczych, społeczno-gospodarczych i politycznych konsekwencji podnoszenia się temperatury na Ziemi – wskazuje na mapie obszary, na których w drugiej połowie XIX wieku temperatura wzrosła albo na których temperatura obniżyła się – wskazuje na mapie państwa o największej emisji CO₂ do atmosfery – wymienia przykłady działań w skali regionalnej i globalnej podejmowanej w celu ograniczenia emisji CO₂ – zna pojęcia: gazy cieplarniane, globalne ocieplenie 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny globalnego ocieplenia – tłumaczy wpływ gazów cieplarnianych na podniesienie temperatury powietrza – tworzy modele przyczynowo-skutkowe obrazujące globalne ocieplenie klimatu – proponuje własne działania, które ograniczą emisję CO₂ do atmosfery – ocenia rozwiązania podejmowane w skali lokalnej i regionalnej ograniczające emisję gazów cieplarnianych – uzasadnia konieczność współpracy międzynarodowej w zakresie walki z globalnym ociepleniem klimatu
27. Degradacja gleb	3.4. wykazuje na przykładach, że zbyt intensywne wykorzystanie rolnicze gleb oraz nieumiejętne zabiegi agrotechniczne powodują w wielu częściach świata degradację gleb, co w konsekwencji prowadzi do spadku produkcji żywności, a w niektórych regionach świata do głodu i ubóstwa	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne rodzaje degradacji gleb i określa ich przyczyny – wskazuje na mapie świata i Polski przykłady obszarów narażonych na erozję gleb, pustynnienie oraz zanieczyszczenia przemysłowe i komunikacyjne – wymienia skutki degradacji gleb – zna pojęcia: degradacja gleb, erozja gleb, zakwaszenie i zasolenie gleb, pustynnienie, badlands 	<ul style="list-style-type: none"> – na wybranych przykładach proponuje działania ograniczające erozję gleb – konstruuje modele przyczynowo-skutkowe przedstawiające zmiany w środowisku w wyniku niewłaściwego zagospodarowania gleb – omawia wpływ czynników przyrodniczych na tempo degradacji gleb na wybranych obszarach – charakteryzuje zmiany zachodzące w glebie i środowisku przyrodniczym na wskazanym obszarze w wyniku kwaśnych deszczów, erozji, zasolenia i zanieczyszczenia na skutek niewłaściwego stosowania środków ochrony roślin i nawozów sztucznych – proponuje sposoby ograniczenia degradacji gleb